

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

EKONOMIKA GOSPODARSTWA ROLNEGO A ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

WIOLETTA WRZASZCZ

*Konferencja IERiGŻ-PIB pt. „Ekonomia versus środowisko
– konkurencyjność czy komplementarność”, Jachranka, 23-25.11.2015*

FUNKCJE ROLNICTWA A CELE GOSPODARSTWA ROLNEGO

Główne funkcje rolnictwa:

- produkcyjno-ekonomiczne
- środowiskowe
- społeczne

Główne cele gospodarstwa rolnego o wymiarze mikroekonomicznym i makroekonomicznym:

- ekonomiczne
- akumulacyjne
- produkcyjne
- ochrona środowiska

CEL PREZENTACJI

**przedstawienie relacji między
celami ekonomicznymi i środowiskowymi
gospodarstw rolnych
oraz czynników je określających**

ZASADNOŚĆ CELÓW ŚRODOWISKOWYCH

- Środowisko przyrodnicze
– niezastąpiony czynnik produkcji rolnej
- Środowisko przyrodnicze rzutuje na efektywność procesu produkcji rolnej
- Środowisko przyrodnicze
– dobro wspólne
– dobro publiczne
- Ziemia
– dobro prywatne
– dobro wspólne

MECHANIZM RYNKU A ROZWÓJ GOSPODARSTWA

Rynek:

- Konieczność wzrostu efektywności ekonomicznej
- Efekty zewnętrzne: środowiskowe, społeczne
koszty, korzyści

Rozwój gospodarstwa rolnego:

- Industrialny model
- Zasady konkurencji rynkowej (ekonomicznej)
- Eksternalizacja efektów zewnętrznych

CELE GOSPODARSTWA: KONKURENCYJNE CZY KOMPLEMENTARNE ?

... to zależy ... od:

- obecnej ORGANIZACJI gospodarstwa
- WARUNKÓW LOKALNYCH
- perspektywy oceny: OKRES DŁUGI I KRÓTKI
- uwzględnienia EFEKTÓW ZEWNĘTRZNYCH
- zaangażowania INSTYTUCJI PAŃSTWA

CELE GOSPODARSTWA

... kiedy ma miejsce sprzeczność?

gdy produkcja rolna i związane z nią **korzyści ekonomiczne** są osiągnięte kosztem **uszczerplenia zasobów środowiska i naruszenia naturalnych procesów ekosystemowych**, co w dłuższej perspektywie powoduje także wymierne skutki dla producenta rolnego i społeczeństwa

JAK OKREŚLIĆ RELACJE między CELAMI ?

- Analiza stanu (rachunek statyczny) i zmian w czasie (rachunek dynamiczny)
- Rachunek uproszczony i złożony
- Podejście do zdefiniowania relacji: *Nakład/Efekt*
- Zakres wyceny efektów zewnętrznych
- Eksternalizacja i internalizacja efektów zewnętrznych

Warunki:

- ✓ Właściwy aparat metodologiczny
- ✓ Skala zaangażowania aparatu państwa

JAK POGODZIĆ RÓŻNE CELE GOSPODARSTWA?

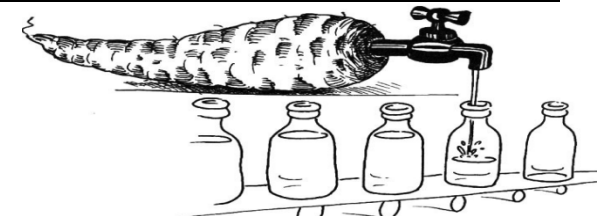
- **Podejście systemowe**
– niemiecka szkoła organiczna
- Przykład **rolnictwa zrównoważonego**
- **Różne** metody, sposoby, techniki, systemy itd. produkcji rolnej
- **Brak jednego – uniwersalnego rozwiązania dotyczącego zrównoważenia gospodarstwa rolnego**

CZYNNIKI **SPRZYJAJĄCE** GODZENIU CELÓW GOSPODARSTWA

Czynnik		Cele gospodarstwa	
		Środowiskowe	Ekonomiczne
ROL- NIK	<ul style="list-style-type: none"> Wiedza i wykształcenie rolnika Świadomość ekologiczna rolnika (świadomość ograniczoności zasobów) 	+	+
GOSP.	<ul style="list-style-type: none"> Rodzinny charakter gospodarstwa Praktyki związane ze stanem gleby, np. wapnowanie gleby, bilans nawozowy 	+	+
OTOCZE- NIE	<ul style="list-style-type: none"> Usługi doradztwa Polityka rolna, programy rządowe Zasoby siły roboczej Popyt na żywność o wysokich walorach odżywczych Popyt na produkty z rynku lokalnego 	+	+

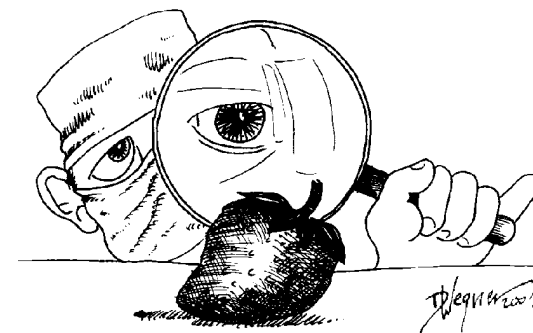

CZYNNIKI **KOMPLEMENTARNOŚCI** i/lub **KONKURENCYJNOŚCI** RÓŻNYCH CELÓW

Czynnik		Cele gospodarstwa	
		Środowiskowe	Ekonomiczne
GOSPODAR- STWO	<ul style="list-style-type: none">• Powierzchnia użytków rolnych		
	<ul style="list-style-type: none">• Poziom specjalizacji produkcji• Intensywność produkcji i gospodarowania• Koncentracja produkcji rolnej		
OTOCZE- NIE	<ul style="list-style-type: none">• Postęp techniczny, technologiczny, biologiczny		

Z ZAŁOŻENIA

CZYNNIKI **UTRUDNIAJĄCE** GODZENIE CELÓW GOSPODARSTWA

Czynnik		Cele gospodarstwa	
		Środowiskowe	Ekonomiczne
GOSPODAR- STWO	<ul style="list-style-type: none"> Dwukierunkowe gospodarstwo System produkcji ekologicznej 	+	-
	<ul style="list-style-type: none"> Uwarunkowania rynkowe 	-	+
OTOCZE- NIE	<ul style="list-style-type: none"> Niedostatek kapitału materialnego (np. zapłata za produkt, płynność finansowa) Stan infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich Warunki przyrodniczo-glebowe Zmiany klimatyczne 	-	-

Wnioski (1)

1 W zależności od uwarunkowań, realizacja celów środowiskowych i ekonomicznych w gospodarstwie rolnym może mieć charakter **konkurencyjny bądź komplementarny**

2 Drogę do zrównoważonego rozwoju kształtują zarówno warunki związane **z otoczeniem gospodarstwa** (lokalny agroekosystem, programy rządowe), jak i **kompetencje rolnika** oraz **bieżący stan konkretnego gospodarstwa rolnego**

3 Trudno pokusić się o **gradację przedstawionych czynników** – każdy z nich jest ważny, często powiązany z kolejnym

Wnioski (2)

4 **Rynkowy przymus** dążenia jednostek gospodarczych do zwiększania wyników ekonomicznych, a także przesunięcie w czasie **kosztów i korzyści zewnętrznych** wywołują **potrzebę zaangażowania czynnika politycznego**, aby decyzje rolników prowadziły do **zbieżności celów mikro- i makroekonomicznych**

5 By zrealizować zasady rolnictwa zrównoważonego **niezbędna jest akceptacja społeczna**, która wymaga zmiany sposobu myślenia – szerszego i perspektywicznego spojrzenia na działalność rolniczą

shutterstock - 141234767

- 6 Rozpatrując zagadnienie zrównoważonego rozwoju istotne jest **holistyczne spojrzenie na gospodarstwo rolne oraz jego otoczenie**, wskazanie nie tylko szans, ale i zagrożeń dla jego rozwoju, tych o **charakterze wewnętrznym** – na które rolnik ma wpływ, **oraz tych zewnętrznych** – niezależnych od producenta.

To jak wygląda i będzie wyglądało konkretne gospodarstwo rolne to wypadkowa wielu sił, o różnym charakterze oddziaływania na jednostkę gospodarczą

Dziękuję bardzo za uwagę

Autor prezentacji nie jest autorem zamieszczonych zdjęć i rysunków. Ilustracje te pochodzą z różnych stron internetowych, w tym m.in. z następujących:

<https://blogrolniczy.wordpress.com/page/2/> (slajd 5)

<http://www.obrazki.jeja.pl/3307,zielone-pluca-polski.html> (slajd 7)

<http://www.kreatywnieoswiecie.pl/tag/znak-zapytania/> (slajd 15)

<http://www.strefaagro.gazetarakowska.pl/artukul/greenpeace-ruga-producentow-rzepak-u-w-polsce> (slajd 13)